

Leopold Sondi
UČENJE O FAMILIJARNOM NESVESNOM

Biblioteka PSIHOTERAPIJSKE STUDIJE

Urednik

Zoran Kolundžija

Naziv originala

L. Szondi: *Freiheit und Zwang im Schicksal des Einzelnen*,
Bern und Stuttgart, Verlag Hans Huber, 1968

(L. Sondi: *Sloboda i prinuda u sudbini pojedinca*)

S nemačkog preveo

Petar Bojanić

Fotografija na prednjoj strani korica

Leopold Sondi

Leopold Sondi

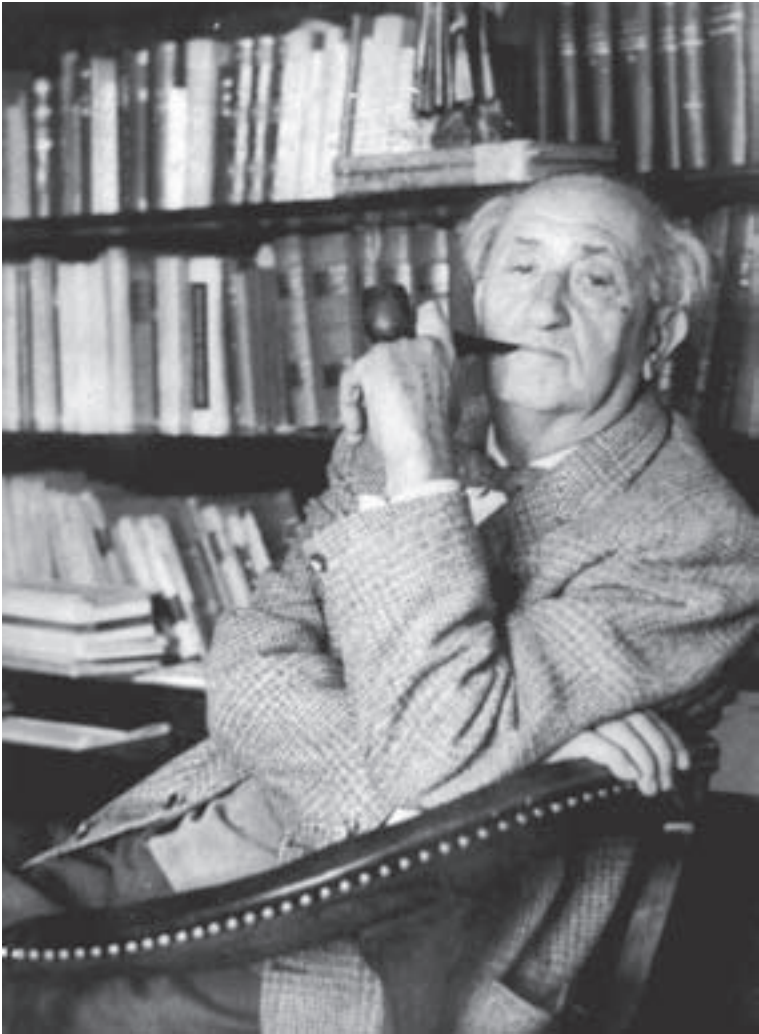
**UČENJE O
FAMILIJARNOM
NESVESNOM**

Predgovor
Ivan Nastović

PROMETEJ
Novi Sad

Leopold Sondi

L. SZONDI
FREIHEIT UND ZWANG
IM SCHICKSAL DES EINZELNEN

Herrn

Ivan Nastovic

freundlich überreicht

von

L. Szondi

Weihnachten 1967
Zürich.

SADRŽAJ

Predgovor	11
Uvodna reč autora	49
I Sudbina	
Promena pojma sudbine u dubinskoj psihologiji	51
II Izbor	
O psihologiji izbora	91
III Nagoni	
Vaspitanje i obrada nagona	119
IV Ego	
Pontifex-Ego	139
Nova orijentacija u vezi sa pitanjem rascepa Ega	151
Appendix	171
<i>O autoru</i>	175

PREDGOVOR

UVOD U UČENJE LEOPOLDA SONDIJA

Dostojanstvo i breme čoveka sastoji se, između ostalog, u pokušaju da se svesno podnosi sopstvena sudbina. Kako je čovek među svim ostalim živim bićima jedini sposoban da bude svestan svoje sudbine, da li je on zaista podnosi dostojanstveno?

Leopold Sondi

U dubinskoj psihologiji se 1937. godine pojavljuje jedan nov pravac: Sondijeva šikzal-analiza (*schicksal-analiza*), analiza familijarnog nesvesnog, koja predstavlja most između Frojdove psihoanalize, odnosno individualnog nesvesnog, i Jungove arhe-analize, odnosno kolektivnog nesvesnog.

Leopold Sondi je na egzaktan način, analizom velikog broja genealoških stabala, uspeo da dokaže (1937) da se između individualnog nesvesnog, koje sačinjavaju individualno potisnuti sadržaji, i kolektivnog nesvesnog, koje sačinjavaju arhetipovi, nalazi jedna do tada potpuno nepoznata oblast nesvesnog, koju Sondi naziva *familijarno nesvesno*, a čiji su sadržaji *latentni recesivni geni*.

Otkrićem familijarnog nesvesnog Sondi u dubinsku psihologiju uvodi jednu novu dimenziju i time dopunjava i proširuje krug njenog istraživanja, tako da dubinsko-psihološki fenomeni danas dobijaju svoj pravi i potpuni smisao tek u svetlu individualnog, familijarnog i kolektivnog nesvesnog.

Međutim, neverovatna je činjenica, piše Sondi, da je Jung, koji se posle odvajanja od Frojda (1913) potpuno predao proučavanju pra-istorijskog sloja nesvesnog i pri tome otkrio *kolektivno nesvesno*, prešao preko velike oblasti *familijarnog nesvesnog*, koje danas igra važnu ulogu u dinamičkoj psihijatriji i psihologiji. Ta činjenica je dovela do toga da je familijarno nesvesno, kako u okviru Frojdovog tako i u okviru Jungovog učenja, ostalo po strani.

Prva Sondijeva saopštenja o familijarnom nesvesnom pojavljuju se 1937. godine; ona čine osnovu na kojoj se kasnije razvilo šikzal-analitičko učenje.

Šikzal-analiza se sastoji u analizi familijarnog nesvesnog, odnosno u analizi predaka koji u nama i dalje žive u formi *latentnih recesivnih gena* i nesvesno determinišu izbor ljubavnog i bračnog partnera, prijatelja, ideala, profesije, vrste bolesti i smrti, i na taj način upravljaju našom sudbinom. Stoga Sondi svoje učenje i naziva „šikzal-analiza“, odnosno analiza sudbine. Ali, kao što ćemo kasnije videti, on sudbinu tretira kao medicinski i dubinsko-psihološki problem, a ne kao mističnu silu koja na nepoznat način upravlja tokovima našeg života.

Teorijska osnova šikzal-analize

„Bilo je to pre više godina“, piše Sondi, „kada je jedna mlada žena u pratnji svog supruga došla u moju ordinaciju. Najpre se žalila na nesanicu, glavobolje i na osećanje straha od društva, zatim je saopštila da je pre nekoliko godina bila lečena od prisilnih misli da mora da skoči u bunar. Pri pisanju nije mogla da napiše izvesna slova, na primer, ruka joj se zaustavljala pri pisanju slova *K*. Tadašnje lečenje je bilo uspešno završeno i pacijentkinja se

vratila kući. Međutim, posle izvesnog vremena ponovo se pojavljuju prisilne misli, ali sada u drugom obliku. Kada bi davala lek svom detetu, koje je sama negovala, uvek bi posle toga osećala ogroman strah da ga je možda otrovala. I to ju je neprestano mučilo. U to vreme se pojavljuje još jedna prisilna misao – da mora da truje ljude oko sebe. Te misli nije mogla nikako da se oslobodi. Kad god bi svojoj deci, suprugu ili gostima davala kolače ili bilo šta drugo za jelo, odmah iza toga bila je opsednuta mislima o trovanju. Ona je vrlo dobro znala da je to glupost, ali nije mogla toga da se oslobodi. Sa suzama u očima me je pitala: 'Da li ste doktore sreli ijednog čoveka koji je bio mučen od tako glupih ideja?'

Odgovorio sam joj da već godinama posećujem jednu staru gospođu koja pati od sasvim sličnih ideja trovanja. I više od toga: ona svoje tegobe saopštava gotovo istim rečima i na isti način. Suprug pacijentkinje, koji je dotle mirno sedeo, iznenada je rekao: 'Ja poznajem taj slučaj, gospodine doktore – *ta stara dama, to je moja majka!*'“

Ovo je Sondija duboko impresioniralo. Sudbina tih triju osoba prvi put ga je navela na pitanje: zašto se taj čovek zaljubio baš u tu, a ne u neku drugu ženu, koja je kasnije bila proganjana od istih prisilnih misli kao i njegova majka? Ovo pitanje je trebalo da dobije odgovor, kao i pitanje da li se takvi oblici sudbine mogu dokazati i kod drugih slučajeva.

„Oficijelni“ predstavnici psihologije i psihijatrije bi ono što je u tom braku bilo „sudbinsko“ jednostavno pripisali slučaju i ceo problem nazvali nenaučnim. Međutim, Sondi je bio sasvim drugog mišljenja. On se pitao da li se tragična sudbina tih triju osoba može objasniti ispitivanjem gena i

došao na pomisao da u osnovi njihove zajedničke sudbine leže možda isti ili srodni *recesivni geni*.

Da bi dokazao tu svoju hipotezu, Sondi se posvetio dugogodišnjem ispitivanju genealoških stabala nešto više od petsto kako zdravih tako i bolesnih osoba. Pri tome je došao do zapanjujućih rezultata, koji su njegovu hipotezu potvrdili. Rezultate svog dugogodišnjeg ispitivanja objavio je 1944. godine u knjizi *Schicksal-analisa*, koja nosi podnaslov: *Izbor ljubavnog i bračnog partnera, prijatelja, profesije, bolesti i smrti*.

Tako je došlo do stvaranja novog pravca u dubinskoj psihologiji, pravca koji je Sondi nazvao šikzal-analiza, a čija se teorijska osnova zasniva na latentnim recesivnim genima.

Međutim, začetak ideje o familijarnom nesvesnom, odnosno o delovanju latentnih recesivnih gena kod Sondi-ja se javlja daleko ranije, još 1911. godine, kada je imao samo 18 godina. U to vreme Sondi je sa mladalačkim žarom čitao dela Dostojevskog i pri čitanju romana *Zločin i kazna* i *Braća Karamazovi* prvi put se upitao: zašto je Dostojevski za junake svojih romana sa posebnom naklonošću birao baš ubice? Sondi piše da je tada, sa hrabrošću mladoga čoveka, o tome razvio vlastitu teoriju, koja je glasila: Dostojevski je mogao i *morao* u svojim delima da prikazuje psihički život ubica, jer je u skrivenom obliku, u svom familijarnom nasleđu, *nosio ubicu u sebi*, tako da je u stvaralačkom radu spontano i *nesvesno* projektovao latentne ubilačke impulse u psihu svojih junaka, jer je i sam bio „latentni ubica“.¹

---

¹ Kako se Frojdrov rad „Dostojevski i ocebistvo“ pojavljuje tek sedamnaest godina kasnije (1928), isključena je mogućnost da je na pojavu ove Sondijeve ideje mogao uticati Frojd.

Ova Sondijeva teorija iz mladalačkih dana našla je svoju punu potvrdu ne samo u njegovom kasnije formulisanom šikzal-analitičkom učenju već i u poznatoj biografiji H. Trojata o Dostojevskom, koja se pojavila u Parizu 1940. godine i gde autor vrlo jasno ističe da su u genealoškom stablu Dostojevskog figurirale ubice i sveštenici, što se sasvim poklapa sa Sondijevom pretpostavkom još iz 1911. godine.

Da bi kasnije izlaganje bilo jasnije, potrebno je da se ukratko osvrnemo i na prirodu *latentnih recesivnih gena*.

Poznato je da su nosioci naslednih svojstava geni, koji se, prema hromozomskoj teoriji, nalaze u hromozomima. Svaki čovek nosi u sebi veliku sumu činilaca nasleđa. Pri oplodjenju dolazi do rivaliteta između očevih i majčinih gena. Prema Mendelovom učenju, znamo da će se u toj borbi jači geni nametnuti i potisnuti slabije, tako da, s jedne strane, imamo jače, dominantne, a s druge strane, slabije, latentne recesivne gene.

Tu borbu između činilaca nasleđa Sondi naziva *pre-mordijalnom* borbom gena ili, simbolički, borbom predaka. Svaki predak, to jest svaki gen, teži da se u potomstvu opet pojavi u prvobitnoj dominantnoj fazi, što znači da geni reprezentuju „zahteve predaka“ i teže ka ponovnom uspostavljanju jednog ranijeg stanja.

Međutim, potrebno je naglasiti da latentni recesivni geni, iako savladani od jačih dominantnih gena, nisu pasivni i „mrtvi“, već su, naprotiv, veoma aktivni; a postoje tri mogućnosti njihovog ispoljavanja: genotipska, genotropska i u obliku heterozisa.

Genotipsko ispoljavanje latentnih recesivnih gena javlja se kod homozigotne recesivnosti, to jest kada organizam potiče od roditelja koji imaju istovetne nasledne osobine,

odnosno kada organizam nastaje kopulacijom muške i ženske polne stanice jednake genetske konstitucije u pogledu nekog određenog svojstva. Tako kod homozigotne recesivnosti nasledna svojstva dolaze genotipski do izražaja, npr. u obliku paranoidne shizofrenije, epilepsije, oligofrenije, gluvoće, itd.

Genotropsko ispoljavanje latentnih recesivnih gena javlja se kod heterozigotne recesivnosti, to jest kod pojave kada organizam potiče od roditelja različitih naslednih osobina, odnosno različite genetske konstitucije.

Genetika je sve do pojave šikzal-analize znala samo za genotipski oblik manifestacije gena. Međutim, prema šikzal-analitičkom učenju, recesivni geni u heterozigotnom obliku deluju i genotipski i genotropski. Genotropsko delovanje latentnih recesivnih gena ispoljava se u determinisanju izbora bračnog i ljubavnog partnera, prijatelja, ideala, profesije, bolesti i smrti, za razliku od genotipskog delovanja latentnih gena, koje se odražava u tome da pravac tog izbora odgovara genotipu, odnosno naslednoj osnovi organizma.

Kao primer za homozigotnu i heterozigotnu recesivnost uzećemo gluvoću. Kod homozigotne recesivnosti imamo punu, duplu dozu gena koji uslovljavaju gluvoću, to jest i sa očeve i sa majčine strane, usled čega dolazi do „manifestne“ gluvoće. Međutim, ako osoba nosi iste gene samo u heterozigotnoj formi, to jest u maloj, pojedinačnoj dozi, neće doduše doći do manifestne gluvoće, ali se ona može ispoljiti u izboru profesije ili bračnog partnera. Tako, na primer, osoba koja nosi u sebi gene gluvoće samo u heterozigotnom obliku može *nesvesno* da odabere poziv u kome će se baviti manifestno gluvim osobama; ušni lekar, logoped u zavodu za gluvoneme itd.

Jedan drugi genotropski oblik heterozigotnog delovanja po ovoj teoriji bi bio ostvaren kad bi se jedan konduktor, to jest osoba koja prenosi bolest u prikriivenom stanju, zaljubila u osobu koja je takođe konduktor *istih* gena.

Pored genotipskih i genotropskih mogućnosti ispoljavanja latentnih recesivnih gena, postoji, prema učenju šikzal-analize, i treća mogućnost: ispoljavanje u obliku *heterozisa* koji, prema Sondiju, znači „vitalnu nadmoćnost heterozigota nasuprot homozigota“.

Još pre nego što je eksperimentalna genetika potvrdila stvarno postojanje nadmoćnosti heterozigota u odnosu na homozigote, Sondi je, već 1937. godine, postavio hipotezu: patogeni geni u heterozigotnom obliku, to jest u pojedinačnoj maloj dozi, deluju kod čoveka stimulirajuće, tako da konduktori takvih gena mogu posedovati specijalnu sposobnost baš u onoj oblasti u kojoj su njihovi preci bili bolesni. Tako, na primer, kaže Sondi, patogeni geni paranoidne shizofrenije u heterozigotnoj formi, to jest u maloj, pojedinačnoj dozi, mogu se ispoljiti u posebnoj nadarenosti za psihijatriju i psihologiju. Ili pak patogeni geni epilepsije u pojedinačnoj, maloj dozi, mogu se manifestovati u izuzetnoj nadarenosti za takozvane *homo sacer* profesije, kao što su, na primer, sveštenik, kaluđer, opatica, sudija, oblast sudske medicine, itd. Dakle, latentni recesivni geni u heterozigotnom obliku, to jest u maloj, pojedinačnoj dozi, drugačije se manifestuju nego u homozigotnom obliku, to jest u punoj, duploj dozi. To predstavlja jedno od osnovnih načela šikzal-analize.

Stoga se osnovni zadatak šikzal-analize sastoji upravo u rasvetljavanju aktivnosti familijarnog nesvesnog, odnosno latentnih recesivnih gena, putem kojih skriveno

nasleđe uspeva da se zaobilaznim putem ispolji u obliku *genotropizma*.

Familijarno nesvesno i genotropizam kao njegova osnovna funkcija

Latentni recesivni geni, iako potisnuti od dominantnih gena, nisu, dakle, pasivni, već, naprotiv, veoma aktivni, što se odražava u njihovom genotropskom delovanju, koje nesvesno determiniše izbor bračnog i ljubavnog partnera, prijatelja, ideala, profesije, bolesti i smrti. To *nesvesno* delovanje familijarnih hereditarnih činilaca, to jest latentnih recesivnih gena, Sondi, kao što je rečeno, naziva familijarno nesvesno.

Prema shvatanju šikzal-analize, potisnuti sadržaji familijarnog nesvesnog mogu se manifestovati isto kao i sadržaji individualnog nesvesnog – u obliku simptoma. Frojdovo učenje o potiskivanju važi u potpunosti i za familijarno nesvesno; naime, potisnuti recesivni geni, kao na primer shizofrenija, melanholija, manija, epilepsija itd, koji se još nikada nisu pojavili u svesti mogu, kao i individualno potisnuti sadržaji, stvoriti neurotske i psihotične slike. Shodno tome, pored snova koji su determinisani potisnutim sadržajima individualnog nesvesnog, postoje i snovi koji potiču iz familijarnog nesvesnog, pa ove dve vrste snova šikzal-analiza oštro razgraničava.

Analogno Frojdovoj deskriptivnoj definiciji nesvesnog kao psihičkog fenomena, čiju egzistenciju samo pretpostavljamo na osnovu njegovog ispoljavanja, Sondi postavlja dva osnovna merila, na osnovu kojih se može pretpostaviti egzistencija familijarnog nesvesnog: